

νε κιὰς ζιζανέθουν έτσι και τὰ ζῶα τους και τοὺς ἐπιβάτες.

Τὸ κατ' ὅρων μουλαριῶν εἶναι πού δὲν ἀκοῦν, ὅπως τὰ ἄλλα, τὸ γέμι, παρὰ ἔχουνε δική τους γνώμη. Μία φορὰ στὴν κορφή τοῦ Τελέθριου — δὲ θυμῶμαι ἀπὸ τῆς στιγμῆς τὸ καθαρὸ του τὸ ὄνομα — τῆς Ἑβόας, βουνοῦ πυκνόφυτου ἀπὸ βελανιδιές, ἔνα μουλάρι παρὰ τρίχα νὰ μὲ ἀποκεφαλίσῃ. Γιατὶ σκιαγμένο ἀπὸ κατὶ τσοπανόσκυλα, πῆρε δρόμο πρὸς μιὰ βελανιδιά που ἴσα ἴσα ἔνας τῆς κλάδος ἀντίκρινε τὸ λαϊμό μου. Προσπάθησα νὰ τὸ στρίψω. μὰ τοῦ κάκου. Πήδησα τότες χάμου, ἔτσι μάλιστα. Ἐνα δεφερόλερτο ἀκούα και θὰν τὴν πᾶθαινα χειρότερη ἀπὸ τὸν Ἀβερλώμ. Μία ἄλλη φορὰ στὴ Ρόδο, πού κελζίλεβα μιὰ ὥραία ἀψηλόκορη φοραδήσα μούλα, μοῦ ἔτυχε ἀπὸ. Ἔβαν ἀνοιξη, και τὸ γορσίδι ζερβόδεξά μας τρυφερότατο και ὀρεχτικότατο. Ἐγὼ, ἂν και ἀδιάκοπα βλαστημοῦσα τὴ μούλα μὲ τοῦ Παλαμά το

μούλα πεισματάρη στεῖρα,

εἶχα τὴν πιὸ μεγάλη δυσκολία μὲ σφιχτοτέντωτο τὸ γέμι νὰν τὴν περιορίζω ἐντὸς τοῦ δρόμου. Ὅλη τὴν ὥρα πολέμαε νὰ μπεῖ μέσα στὰ σπαρτά σὰν τὸ Λεβίδι. Φτάνοντας σὲ ἕνα νερό, σταμάτησε νὰ πιεῖ τῆς χαλάρωσα λοιπὸν τὸ γέμι, ὅταν νά! ἡ καλὴ σου, ἀντίς νὰ πιεῖ, τῶσκασε ἴσα πρὸς τὰ σπαρτά, ὅπου ἀμέσως ἔρχισε βιαστικά νὰ καταβροχθίσει. Τέτια στρατηγικὴ δύσκολα ἀπαντᾷ και σὲ ἄνθρωπο, και μὲ κάθε σου δίκιο, ὦ κασιδόπληχτε Λεβίδα, σεμνύνεσαι μὲ τὴν παραβολὴ σου πρὸς τέτια πλάσματα, μάλιστα ὅταν παραλλήλῃζεσαι μὲ γαϊδοῦρι, γιατί ἀπὸ τὰ τριζ ἀπὸ τὰ ζωολογικά εἶδη — μουλάρι, ἄλογο, γαϊδοῦρι — τὸ γαϊδοῦρι εἶναι τὸ πιὸ βελτιστότατο και ὀητορικό. ἔπειτα ἔχετε και τὴν ἀμοιβαία τιμὴ στενῆς γραμματικῆς συγγένειας, γιατί Λεβίδαρος κατὰ τὸ γ α ῖ δ α ρ ο ς.

Ὁ φυσιοδίφης Θωμᾶς Belt, μεγάλος ταξιδιώτης μὲ μουλάρια, τὰ περιγράφει μὲ τέτια λόγια (The Naturalist in Nicaragua, κεφ. 10): «Καθελίκεθα ἕνα μουλάρι μὲ ἀπαλὰ πόδια, ἐπειδὴς δι' εἶχε ἀναλάβει ἀπὸ δάγκωμα ἀράχνης, πού τοῦ εἶχε ἀφανισμένη τὴν μιά του ὀπλή, και ἅμα ἔφτανε σὲ μέρος ὅπου δισβάζονταν ἀπὸ πέτρες μπορούσε νὰ ἀποφύγει βιθιά λάσπη, γαλάρωνε τὸ βῆμα και κοίταζε πρῶτα πρὸς τὴς λάσπες, ἔπειτα πρὸς τὴς πέτρες, ἔσπερα ζιζανέθων μὲ τὸ νοῦ του πρὸς τὸ μικρότερο κακὸ. Κάποτες πάλι, ὅταν φτάναμε σὲ πολὺ ἄσκημο πέρασμα μὲ καλύτερα τὰ πλάγια, τὸ παραιτοῦσα στὴν κοίση του, και τότες ἔσπερε ἀναπαράσιστο ὡς πρὸς τὴν προτιμότερη μεριά, τόσο ὥστε παίρνοντας τὴν μιά κοίταζε και πρὸς τὴν ἄλλη, και ἔτσι τέλιωνε μὲ τὸ νὰ χώρεται στὴν πιὸ χειρότερη λασπουριά. Ἀπαράλλεχτα σὰν πολλοὺς ἀνθρώπους, πού διστάζουν πρὸς πορεῖα νὰ ἀκολουθήσουν, και τέλος ἀκολουθοῦν τὴν μεσιανή, τὴν χειρότερη ἀπὸ τὴς ἄλλες και τὴς διό(1). Ὅπως μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἔτσι και μὲ τὰ μουλάρια, βρίσκεις λογῆς λογῆς δεξιότητα και ψυχόγνωμο. Μερικὴ πειθήνια, ἄλλα τρισεπίμονα και κροκοκέφαλα, μερικά ἔξυπνα και συνετά, ἄλλα μπούφα και παράτολμα. Τὸ τοπογραφικὸ μνημονικὸ ζωηρότερο τῶν ἄλλων και μουλαριῶν, παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἄν ταξιδέβουν ἀπὸ ὅπου πέρασαν ἄλλοτες και μιὰ φορὰ μονάχα, ὡς

εἶναι και χρόνια πρὶν, ὡς πολυκλαδίζεται και ὁ δρόμος, λάθος δὲν κάνουνε, μήτε κανὲν στοὺς σκοτάδι. Συχνὰ τὴ νύχτα, μὴ μπορούντας ὁ ἴδιος νὰ διακρίνω τὸ στρατὶ, ἄφρα τὸ μουλάρι ὀδηγὸ, και μὲ πῆγαινε ἀσφαλτα ὡς στοὺς τέρας μου. Μία μόνη φορὰ τὴν ἔπαθα, και τοῦτο ἀπὸ τὸ καλὸ του μνημονικὸ, γιατί χρόνια πρὶν τὸν εἶχαν πᾶει σὲ μιὰ καλογράσιδη βοσκιά, και ἀπὸ δὲν τὴν ἔβγαζε, ἔτσι μὲ ἔβγαλε ἀρεκτὰ μίλιζ ὅξω ἀπὸ τὸ δρόμο μου πρὸς τὴν παλιά του ταγῆρ.

Ἡ περιγραφὴ τοῦ Belt λοιπὸν βεβαιώνει ἀρεκτὰ τὴν ἰδέα μου ὅπου διαφωνεῖ, τὸ Belt ἐννοεῖται πρέπει νὰ πιστέψετε, γιατί ἡ δική μου πείρα μπερσὰ στὴ δική του εἶναι μὴδὲν τίποτα.

Ἔβαν πρὶν μὲ τί τρόπο στὰ κορφοβούνια τῆς Ἑβόας κιντύνεμα σοβαρὸ δυστύχημα. Εἶναι ἀξιοπαρατήρητο πόσο συχνὰ ὁ ἄνθρωπος βλέπει κατὰματα τὸ θάνατο, ὅμως σώζεται. Ὅταν εἴμουνα στὴν Ἰνδική κατὰ τὰ 1890, ἐπισκέφτηκα τὴν Οὐδηπούρη, τὴν πολιτεία μὲ ἱστορία και τοπογραφία τίς πιὸ ρομαντικές πού διάβασα ἢ εἶδα στὴ ζωὴ μου. Ἐκεῖ ὑπάρχει χωρόδρα ὅπου χύνεται ἕνα ρέμα, και μὲ ἕνα βαταγερό τοῖχο — ἀλλὰ ὄχι και πολὺ πλατὺ στὴν κορφή — τὴν ἔχουνε μεταβάλλει σὲ λίμνη. Ὅταν ἀνεβαίνει τὸ νερό, ποτίζει τὸν τοῖχο ὑπερβαίνοντάς τον, και ἔτσι ἡ ἀπανωσιά του εἶναι μουσολοσκεπαστή και γλυστερή. Περπατώντας ἐγὼ ἀπὸ τὸν τὸν τοῖχο γὰ νὰ διαβῶ πρὸς τὴν ἀντικρινὴ ὄχτη, γλύστησα και ἔπεσα, τὰ πόδια μου ἐφτυχῶς πρὸς τὴν λίμνη, μὰ κατὰρθωσα νὰ βασταχτῶ και σηκώθηκα. Ἄν εἶχα πέσει λίγο σιμότερα πρὸς τὴν λίμνη, θὰ βουτούσα μέσα, και τὸ πιὸ πιθανὸ εἶναι πῶς θὰ μὲ σπάραζαν οἱ κροκοδείλοι πού μέσα στὰ νερά τῆς ζοῦν ἕνα πλῆθος.

Στὴν ἴδια Οὐδηπούρη και στὸ ἴδιο ταξίδι ἔτυχε και πού τόσο ἀλλόκοτο σὲ λίγους δόθηκε νὰ θυρῇσινε. Κατοικοῦσα ἀπανώλοφα στοὺς κρατικὸς παντοχεῖο ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὸ τεῖχος τῆς πολιτείας. Τὸ ἀρῶ, ἀπὸ ἔφτασα, ἄκουσα χιλοῖη κατὰ τὸ τεῖχος και κατέβηκα νὰ μάθω τὴν ἀφορμὴ. Ἐκεῖ, κοντὰ στὴν πύλη, σὲ ἕνα φοίνικα εἶταν ἀλυσοδεμένος ἀπὸ τὸ πόδι ἑλέφας, πού ἀπὸ τὸ τεῖχος ἀπάνω οἱ μάγκες τὸν ἐρῆθιζαν μὲ ἀλαλαγμούς, μερικοὶ τοὺς μάλιστα παρόλομοι οἱ κατὰ μὲ μακρόσκελες μπαμποῦζες. Καθὼς ὁ ἑλέφας σκυλιασμένος ὁμοῦσε ὁμοῦσε πρὸς τὰ τριζ τέσσερα βῆματα πού μπορούσε νὰ κάνει, ἄξαφνα κρααί! σπάει ἡ ἀλυσίδα. Ἐγὼ ἐννοεῖται και ὄλοι οἱ ἄλλοι ἔβαν φύνε: φρίγει. Κατὰ καλὴ τύχη ὁ ἑλέφας, λῆτε νὰ τρέξει ἀριστερὰ πρὸς τὴν πύλη, ὅπου θάκανε θρήνος πατώντας, μαστίζοντας μὲ τὴν προδοσίδα, και μπήγοντας μὲ τὰ χαβλόδοντα, ἔκανε δεξιά πρὸς τὸ λόγγο, ἀπὸ ψυχρόρητο συμπεριζίνω. Ὅχι ὅμως ὁλότελα και χωρὶς δυσάρεστα, γιατί στοὺς δρόμο του μιὰ γριὰ και ἕνα

(1) Ἀπὸ μπερσὲς νὰν τὸ πεις και περὶ τὰ γλωσσικά. Μερικοὶ σοὺ καμαρώνουν πῶς δὲν πᾶνε στὰ ἄκρα — ὄχι, κύριε, σὰν τὸν Ψυχάρη ἢ τὸν Παλαμά ὡς ποίμε — παρὰ ἀκολουθοῦν τὸ φρόνιμο, τὸ μεσιανὸ τὸ δέομο. ὅπως τόχα ἢ σοφὴ γκαμήλα, πού δὲν ἤθελε μήτε τὸν ἀνθρώπο μήτε τὸν κατήφορο παρὰ ἴσα. Ἀπὸ τοὺς κερδίζουν τὸ νὰ χάνουνται ὡς τὸ λαϊμὸ στὴ λασπουριά μέσα σὰν τὸ μουλάρι. Γιατὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἄκρο κατὰκρο μεσιανὸ εἶναι ἡ ὑποκρισία και ἡ δέλεια. Παράδειγμα. Ποιητάδες εἶναι ἄκρο μὰ ἀληθινὸ ποιητὴς εἶναι μεσιανὸ μὰ τῆς φαντασίας, πλάσμα τρέμον.

διό χωριανούς που απάντησε τους πάτησε πεισματωμένα και τους ξεζούληξε τη ζωή.

Άλλο παράδειγμα. Στη Βομπάη μια σκοτεινή βραδιά κατέβαινα με μόνιμπο έναν κατήφορο άρκετά κατηφορικό. Το άλογο εκεί πήρε δρόμο και δεν μπορούσε να κρατηθεί, όσο κι αν τραβούσε πίσω ο άμαξάς τα γέμια. Στο τέρμα κάθετος με τον κατήφορο είταν άλλος δρόμος με χαμηλό τοίχο περιβολιού στην αντικρινή μας πλευρά του, όπου κινυνέβαμε να λαροδοτακιστούμε καταπρόσωπα. Εκεί κατώρθωσε ο άμαξάς να στρίψει το άλογο δεξιά εντός του δρόμου, μα καθώς παρατέντωσε το δεξί γέμι, έσπασε, και έτσι το άλογο, ακουόντας το άριστερό, τεντωμένο και εκείνο, γύρισε βίαια προς τα άριστερά. Με το γύρο τσουγκρίσε το άμαξι με τον τοίχο και κοματιάστηκε. Εμείς — άλογο, άμαξάς και εγώ — θρεθήκαμε από την άλλη μεριά του τοίχου εντός του περιβολιού, όπου το άλογο δεν έπαθε τίποτα, ο άμαξάς και εγώ πληγωθήκαμε, μα τίποτα πολύ σοβαρό. Άκούοντας την ταραχή έτρεξαν οι άνθρωποι από το γειτονικό σπίτι με φανάρια, και τότε παρατηρήσαμε πως είχαμε άρράξει κοντά σε ένα πλατύστομο πηγάδι με στόμα πιό σα στέρνας παρά πηγαδιού. Ένα μέτρο έλειπε για να βουτήξουμε σύψυχοι μέσα εκεί, όπου παλέθοντας να γλυτώσουμε ο ένας προς άκρος του άλλου, θα είχαμε πνιγεί και οι τρείς!

Τώρα άς δηγηθώ και τοίτο, που κι από έτυχε στη Βομπάη. Μια νύχτα μπήκα μέσα στο λουτρόνα, φωτισμένο με ένα άμυδρο λυχνάρι, και εκεί στην άκρη ενός σκαμνιού, όπου πήγαινα να καθίσω, παρατήρησα, διάγωνα άπιδωμένο, ένα κομμάτι σκονι, με τις διό του άκρες εξαπολυμένες ξεροδόδεξα προς τα κάτω. Καθώς άπλωσα το χέρι να παραμερίσω το σκονι, μου φάνηκε σά να σαλέθει. Βγήκα λοιπόν και φώναξα τον υπερέτη να φέρει ένα φανάρι, και οι διό μας όπλισμένοι με ραβδιά ξαναμπήκαμε να ξετάσουμε. Το σκονι τώρα έλειπε από το σκαμνι, και ψάχνοντος προσεχτικά βρήκαμε το φίδι συσχεμένο κάτω από ένα έπιπλο, όπου το ξεμπερδεύσαμε. Το πρωι έστειλα το ψοφίμι στο γιατρό μου που κίαι γνώριζε από φίδια, και κατά τη διάγνωσή του το δικό μου είταν ότι λέγεται ταπιτόφιδο, ένα από τα πιό θανατηφόρα είδη του κόσμου. Έδω το χάρο και έμένα μάς χώρισε κάτι σά μια πιθαμή, όχι περισσότερο.

Ύστερα από άφτα τα άνατριχιστικά έπεισόδια άς τελιώσω με ένα ζωηρό, όπως γίνεται στους τσίρκους. Σε ένα μπαμπακοχώρι της Ίνδικής κατοικούσε ένας Χιότης φίλος μου, όχι πολν παλικαρής, και εκεί φιλοξενούσε ένα γνώριμό του Ίταλό. Το έπεισόδιο θα σάς το δηγηθώ όπως το άκουσα από τον Ίταλό, που σάν Ίταλός μπορεί ίσως νάν το ποίκιλε με τη φαντασία. Μια νύχτα όταν άποσύρθηκε ο φίλος μου στον κοιτώνά του, προχώρησε προς μια καρέκλα όπου συνήθιζε να κάθεται και να γδύνεται, και άξαφνα πήδηξε από κει μια κόβρα, το ξακουσμένο φαρμακερό φίδι της Ίνδικης. Ο φίλος μου τάχασε, και από την παραζάλη του δε μπορούσε να θυμηθεί αν κάθισε στην καρέκλα ή όχι, και αν άφου κάθισε τον έφαγε το φίδι ή όχι. Με τις φωνές του πρόφτασε ο Ίταλός, και ο Χιότης μου τον παρακάλεσε να ξετάσει αν αλήθια τον δάγκασε ή κόβρα. Άφου λοιπόν γύμνωσε το νοτιοδυτικό του μέρος, το έπαθεώρησε ο Ίταλός κι έπειτα του είπε

«Άχ ναι, καημένε μου Άμπρουζή, σε δάγκασε, διακρίνω καλά και την τρύπα που σούκανε».

Μετά το έπεισόδιο του μουλαριού άποφάσισε ο Κώστας να κουβάλλει τη βαλίτσα μου στο χέρι όλο το δρόμο ως στο τέλος. Άν και πολν άλαφριά, εγώ τον παρακίνησα νάν την ξαναδέσει στο σαμίρι, γιατί σ' άφτα τα κακότοπα, όπου κάθε τόσα δήμια περπατάς ανισόροπα (άπαράλλαχτα όπως ο Λεβίδης), ανίσως και με λίγο μοναχά βάρος προσθερύνεις το ένα σου πλευρό, προσθέτεις δυσανάλογα πολν στον κόπο σου. Μα δεν τον έπεισα. Τη βαλίτσα καταδίκασε ως της άναποδιάς ήθικό άφτουργό, και δεν έννοούσε νάν την άφίσει από κοντά του πιά. Έτσι καθάλα εγώ, εκείνος με τη βαλίτσα στο χέρι και όδηγόντας το μουλάρι, γαληνεμένο τώρα και προσεχτικό, ξεκινήσαμε πάλι, και σε καμιά ώρα, περνώντας το χωριό τον Προστοβά, κατεθήκαμε στην κοίτη του Βασιλικού, παραπόταμου του Φίδαρου (άφτη τη φορά πεισματώσα και δεν θάν του πω το κασιδικό του το όνομα), και διασταθρώνοντάς τον πήραμε το μονοπάτι της άριστεράς όχτης τον άνηφορο, που από τώρα όλο άνέβαινε ως στα Άραποκέφαλα, 1970 μέτρα άψηλά.

Της κοίτης του ποταμού, γνωστής από το όνομα γειτονικού χωριού ως το Στενό της Στραγανιάς, το θέαμα είναι θελχτικό, θεαματικότερο παρά πολλών σκηνογραφιών που μάς δείχνουνται στους κινηματογράφους ως τα εκλεχότερα κοσμήματα του φυσικού κόσμου. Τόσο που ξεκαθάλανε λίγη ώρα, ώστε να στέλω και από διάστημα σε διάστημα να χαίρομαι την εικόνα. Το νερό γάργαρα και κρουσταλλέιο κατακυλάει μουρουριστά άπάνω στα άσπρογάλαζ λιθάρια, και χοντροί πλατάνοι και βελανιδιές στολίζουν το ρέμα, όπως και ξεροδόδεξα τις όχτες, που, καθώς είναι ή κοίτη πολν στενή, θαρρεές σιγούνε. Όμως πιό μακρόλογα δε θα σάς ίστορίσω το Στενό, όσο θερμός κιάν είναι ο ένθουσιασμός μου, γιατί, καθώς κάπου θαρρώ πολν σωστά παρατηρεί ο Ταινε, ματαιοπονείς άμα με λόγια καταπίνεσαι να εικονίσεις πιστά ή και προσεγγιστά φυσικές καλλονές. Όποιος τις αγαπάει, άς κοπιώσει νάν τις δει είναι ο μόνος άποτελεσματικός τρόπος. Σε πολλά σημερνά διβλία έννοείται άπαντάς διεξοδικές σκηνογραφικές περιγραφές, μα οι άναγνώστες, και αν δεν το όμολογούνε, όμως όταν τις βλέπουνε, μην άμφιβάλλετε, τραβάνε πάρα κάτω. Άντίθετα, οι άρχαίοι, όδηγημένοι υποθέτω από την έμφυτή τους φιλοκαλία και από άντιπάθεια προς ότι περιττό, δεν πολυσκοτίζουνται με τέτιες περιγραφές, πρῶτα που καθοδήγησε μερικούς κριτικούς νάν τους συμπεράνουν άδιάφορους. Μα θαρρώ βιάστηκαν οι κριτικοί, γιατί κάποτες οι άρχαίοι την ύμνούν την έξοχή, και τότες τα λιγόλογά τους είναι ζουμερότερα και θερμότερα παρά πολλά σημερνά μακοσφήστα ξεινυχίσματα. Πιός λ. γ. δεν αισθάνεται ξάσσηση ήδονική την εικόνα στού Θεοκρίτου τις λίγες απτες συλλαβές

Άδύ τι το ψιθύρισμα
και ά πτύς, αϊπόλε, τίνα,
ά ποτι ταίς παγαίσι μελλόδετα;

Ή πότε τραγουδήθηκε τίποτα αλήθινά λυρικότερο παρά ο ύμνος του Κολονού από το Σοφοκλή; Διεξοδικές περιγραφές στην έλληνική φιλολογία δεν πα-

σήμερ' αὐριο πεθαίνουμε ξαφνικά, ν' ἔχουμε χρέος νὰ φροντίσουμε ἀπὸ πρὶν γιὰ τοὺς δικούς μας, γιὰ τὸ ἔχει μας, μήπως ταφίσουμε, πεθαίνοντας, σάν τῆς τρελῆς τὰ μαλλιά καὶ τοὺς δικούς μας στοὺς πέντε δρόμους. Ἔπρεπε νὰ κάμει τὴ διαθήκη του — μιὰ διαθήκη ἐπίσημη, σίγουρη, πού νὰν τὰ κανονίσει ὁ λα μ' αὐτὴ, καὶ νὰ φύγει, ἔτσι, ἀπὸ τὴ ζωὴ μιὰ μέρα, μὲ ἀναπαμένη τὴ συνείδηση.

Συβολαιογράφος φίλο εἶχε, καὶ τοῦχε καὶ μεγάλη ἐμπιστοσύνη. Εἶτανε ὁ Ρήγας, ποιητὴς καὶ συβολαιογράφος μαζί. Ἐνας ἄνθρωπος τριανταπεντάρης, κομψός, λεπτοκαμωμένος, μετρημένος σὲ ὄλα, πού ὄλα τὰ κανόνιζε, σπῖτι, γλέντια, δουλιὰ, μὲ τὸ διαθήκη, μὲ τὸ κομπάρσο, πού λένε. Σ' ἕνα τραγούδι του, πού τάρχινούσε μὲ τὸ στίχο :

Ρήγα, μὲ τὰ μέτρα
τὴ ζωὴ σου μέτρα...

Ἐδειχνε ὅλανε τὸν ἑαυτό του, σὰ σὲ αὐτοψυχογραφία. "Ὅποιος τὸν ἔβλεπε τὸ Ρήγα, μὲ τὸ λεφτούτσικο καλοψηλιδισμένο μουστακάκι του, πάντα ψρεσκοξουρισμένο, τῆς ὥρας, μὲ τὴν ἐπιμελημένη του χωρίστρα, πού σκέπαζε τεχνικά μιὰ ἐλαφρούτσικη φαλακρίτσα, πού θαμπογυάλιζε πάνω ἀπὸ τὸ κούτελό του, μὲ τὴν τσάκιση τοῦ πανταλονιῦ του ἀπείραχτη, σὰ νὰν τὸ πῆρε κείνη τὴ στιγμή ἀπὸ τὸ ράφτι, μὲ τὸ γλυκό του χαμογέλιο καὶ μὲ τὸ ἥμερο γενικὰ παρουσιαστικό του, τὸν ἔπαιρνε γιὰ κανένα νέο τοῦ σαλονιῦ, κορτάκι, ἐπιτάλαιο. Κι ὅμως στὸ γραφεῖο του μέσα εἶταν ὁ στεγνὸς συβολαιογράφος, ὁ χαμένος μέσα στοὺς τύπους, πού δὲν ἐννοοῦσε νὰ σοῦ κάμει τὴν παραμικρότερη παραχώρηση, ὅσο κι ἂν εἰσуне φίλος του ὅσο κι ἂν τὸ ἑλικό του συμφέρο τοῦ τὸ θροντοφώναζε, — καὶ μέσα στὸ σπῖτι του εἶταν ὁ ἄνθρωπος, πού πάνω ἀπ' ὅλα ἔβαζε τὸ ξούρισμά του καὶ τὴ χωρίστρα του καὶ τὴν τσάκιση καὶ φίλος καὶ ἰδεολόγος συζητητῆς εἶτανε μοναχὰ ἀπὸ τὸ γραφεῖο του ἴσαμε τὸ σπῖτι καὶ ἀπὸ τὸ σπῖτι του ἴσχε τὸ γραφεῖο. "Ἄνθρωπος τρισηπτόστατος, νὰ ποῦμε, πού τὰ κατάφερε στὴν ὁξώπορτα τοῦ γραφεῖου του νὰ μεταμορφώνεται σὲ συβολαιογράφο, καὶ στὴν ὁξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ του νὰ γίνεται ἄνθρωπος τῆς χωρίστρας καὶ τῆς τσάκισης τοῦ πανταλονιῦ.

Ὁ Βαρνάς τὸν ἐχτιμοῦσε πολὺ, παραπολύ. "Ἄν κι ὁλότελα ἀντίθετός του στὸ χαρακτήρα, τοῦ εἶχε ἐπιβληθεῖ καὶ τὴν τάξη του, μὲ τὴ ρυθμική του τὴ ζωὴ.

— Βρε ἀδερφέ, ἔλεγε συχνά, μὲ τὸ Ρήγα ξαίρεις πού βελτίζεις, ξαίρεις ἀπὸ πρὶν ἴσαμε πού μπορεῖς νὰ πᾶς, καὶ κάνεις τοὺς ὑπολογισμούς σου. Μὲ τὸν κύρ Θανάση ὅμως παίρνεις ἀκράτητος τὸν κατήφορο....

Γιατί, ἀληθινὰ, ὁ κύρ Θανάσης εἶτανε ὁ ἀντίποδας τοῦ Ρήγα. Γιατί ἐνῶ ὁ Ρήγας σοῦταζε τὸ μισὸ ἢ τὸ τέταρτο ἀπ' ὅτι μποροῦσε νὰ σοῦ κάνει, ὁ κύρ Θανάσης, τοσοδὰ νὰν τοῦ ζητούσες, σοῦ ἀνοίγε τὴ στέρνα τῆς ψυχῆς του τῆς ποιητικῆς, καὶ σάφινε νὰ πινεῖς μέσα στὸ χρυσαφένιο νερὸ πού ξαπολουῖς κατὰπάνω σου.

"Ἄν τοῦλεγες λ. χ. ἔτσι γιὰ χωρατὰ :

— Λατάρησα νὰ γίνω καρδινάλιος...

δὲν τῶχε τίποτα ὁ θεομπαίχτης νὰ σοῦ πεῖ :

— Μπρέ, καημένο παιδί, γιατί νὰ χασμερῶμε ; Δὲν ἔρχεσαι νὰ σὲ κάνουμε μιὰ καὶ καλὴ Πάπα, νὰ ξεγνοιάσουμε ;

Καὶ δὲ σὲ γελοῦσε. Τὸ πίστευε αὐτό, κείνη τὴ στιγμή πού τὸ ξεστόμιζε. Πίστευε πὼς εἶταν εὐκολο, πὼς νὰ, ἔτσι, νάπλώσει τὸ χέρι του, θὰ πιάσει τὴν τιάρα τοῦ Πάπα καὶ θὰ σοῦ τὴν καθίσει στὸ κεφάλι — γιατί εἶτανε ποιητῆς, ἀληθινὰ ποιητῆς, μὲ ποιητικὴ ψυχὴ καὶ ποιητικὴ φαντασία — μεγάλο παιδί, νὰ ποῦμε, καὶ αὐτός.

(Ακολουθεῖ)

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

15

Ἀπὸ τὴν Μαντάνησα ξεκίνησαμε λίγο ἀργά, καθὼς φάνηκε κατόπι, γιατί ἔτσι μὲ τὰ χειμωνιάτικα κοντοῦμερα φτάσαμε στὰ κακότοπα τοῦ Μπρουσσού ἀφοῦ ἀκοτείνιασε. Ἀπὸ ὅμως δὲν εἶταν λάθος τοῦ Κώστα παρὰ δικό μου. Ἀφοῦ προχωρήσαμε ἀρκετὰ τὸν ἀνήφορο, ἐπειδὴς εἴμιον κακόβολα καθαλισμένος, πὲς κολλητὰ μὲ τὸ σθέρο τοῦ μουλαριοῦ, κατέβηκα γιὰ νὰ διορθώσω τὸ φόρτο ὁ Κώστας. Ὁ Κώστας ξανάδεσε τὴ βαλίτσα μου πὺ πίσω, ἀπὸ τὴ φορὰ πάρα πολὺ πρὸς τὰ καπούλια, καὶ ἔπειτα ἀπομακρύνθηκε ἕνα διάστημα. Ἀπὸ τὴν ὥρα, περνώντας δυὸ παιδιά, τὸ ἕνα τοὺς χτύπησε χαϊδεφτικά μὲ τὴ χούφτα τὸ μουλάρι. Ἐκεῖνο σκιάχτηκε καὶ χλωμολώνοντας τίναξε μερικὲς κλωτσές. Μὲ τίς κλωτσές ἀνοίξε καὶ μισολύθηκε ἡ βαλίτσα καὶ ἄρχισε νὰ σέρνεται χάμιου καὶ τότες πιά ἀποσκινίχτηκε τὸ μουλάρι ὁλότελα καὶ πῆρε τρεχάτο τὸν κατήφορο, στὸ δρόμο του σπαίροντας τὰ λίγα πράγματά μου. Τότες ἔφρεπε νὰ μοῦ δεῖτε τὸν τσοῦλᾶ. Μὲ καὶ δρασκελιὰς ἀφάνταστες πῆδηξε ὁ Κώστας ἀπὸ ὄχτο σὲ ὄχτο κυνηγώντας τὸ μουλάρι, ὥσπου τὸ πρόφτασε καὶ τὸ γλύτωσε. λίγο ἀκόμα καὶ θᾶχε ἴσως γερομυστακιστεῖ ἀπάνου στὰ βράχια, καὶ ἔχε γιὰ τότες ἡ περιουσία τοῦ Κώστα, 3200 δραχμὲς πού κόστισε ἡ ἀγορὰ τοῦ μουλαριοῦ.

Τὰ μουλάρια σκιάζονται ἑφχολα, ὅπως καὶ τὰ ἄλογα, μὰ ἔχουν τὸ καλὸ πὼς γλήγορα συνεφέρνουν. ἔπειτα δὲ σηκώνονται στὰ πισινὰ τους, μήτε ἂν ἀφηνιάσουνε πηδοῦν ἢ καλπάζουν πολλὴ ὥρα, τὸ φυσικό τους τρέξιμο ὄντας γοργὸ τριπόδισμα. Ὡς πρὸς τὸ βῆμα, τὸ ἴδιο εἶναι καὶ τὰ διό. στέριο εἶναι τῶν μουλαριῶν, στέριο εἶναι καὶ τῶν βουνήσων ὀλόγων. Μὰ ἀπὸ δὲ θὰ πεῖ καὶ πὼς συχνὰ δὲ σκουιντάφτουν ὄλα σκουιντάφτουνε, καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια καὶ γαϊδούρια, ὅταν μάλιστα οἱ ἀγωνιάτες βαδίζουν πίσω τους μὲ τὸ ματσόκι στὸ χέρι, γιατί τότες, ἀντὶ τὸ ζῶο νὰ προσέχει πού θὰ πατήσῃ, κοιτάζει καὶ πρὸς τὸ ἀπειλητικὸ ματσόκι. Πάντα, μάλιστα στὰ κακότοπα, ἀνάγκη λέρτερα τὰ ζῶα νὰ προσηλάνουν ἀποκλειστικά τὸ μάτι τοὺς πρὸς τὸ ἔδαφος. Γνωρίζοντας ἀπὸ ὁ Κώστας καὶ ὄντας τίμιο παιδί, περπατοῦσε ὀμπρὸς κρατώντας τὸ γέμι τοῦτο ὅμως κουράζει, γιατί τὸ μουλάρι βαδίζει σιγανότερα ἀπὸ τὸν ἀγωνιάτη, καὶ τὸν τραβάει πίσω. Ἀπὸς εἶναι ὁ λόγος πού οἱ πὺ πολλοὶ ἀγωνιάτες, ἄνθρωποι ἄσυνειδητοι, ἀκολουθοῦν

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

Υποχρήτης και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
Εκδότης και Διαχειριστής: ΧΡ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

Ταχυτικοί συντάκτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

*Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει να διευθύνονται:

Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑν Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:	Για την Ελλάδα	δρ. 25	το χρόνο.
		13	το εξάμηνο.
		7	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία και Αίγυπτο	£	1	το χρόνο
		0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	\$	5	το χρόνο
		3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΠΟΛΥ σοφά, όπως πάντα, τα λέει και τώρα σ' ένα βαθυστόχαστο άρθρο του, που δημοσιεύει στο τελευταίο φύλλάδιο του Πολιτικού «Λόγου» ο μεγάλος ο Ψυχάρης. «Χωρίς ήθικη — δογματίζει στο άρθρο του αυτό — δημοτική δεν υπάρχει». Και βέβαια, ένας αγώνας ιδεολογικός, όπως είναι ο αγώνας για τη δημοτική, — ένας αγώνας που πρέπει, για να προκόψει, να στέλεται πάνω από ατομικά συμφέροντα κι από προσωπικές αδυναμίες, πώς μπορεί να ενοποιηθεί, πώς μπορεί να υπάρξει, πώς μπορεί ακόμη να τραβήξει μπροστά, δίχως ήθικη; Και όσο κι α θέλει κανείς να υποστηρίξει σοφιστικά πως ο καθένας έχει τη δική του την ήθικη, μ' άλλα λόγια, πώς υπάρχουν τόσες ήθικες όσο και άτομα, εμείς για τον αγώνα μας μια ήθικη ξαίρουμε και μια ήθικη δείξαμε. Και για τούτο, μ' όλα τα εμπόδια και μ' όλους τους κατατρεγμούς από δικούς μας κι από αντίθετους, ο Νουμάς έζησε τόσα χρόνια, και ζει και θα ζήσει ακόμα, αφού τη ζωή του την έχτισε πάνω σε ασάλευτα ήθικα θεμέλια που λέγονται ΠΙΣΤΗ και ΘΥΣΙΑ και ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.

ρουσιάζονται, όσο θυμάμαι, πέρα όταν πια ξέπεσε η συγγραφική τέχνη.

Το Στενό της Στραγαλιάς έχει δυο μελγχολικές ιστορίες.

Η πρώτη είναι πως μετά τη στάση της Λαμίας το 1917 μερικοί Λαμιακοί καταφύγανε μέσα στην κοιτη του ποταμού και αλχημολώστηκαν. Όποιος τους έρηξε μέσα σ' αυτή τη χαράδρα, αδιέξοδη και απάτητη, όπου και δεν υπάρχει ο παρ' αμικρός πόρος θροφής, ή μισό δεν είχε ή έτρεχε στα τυφλά. Το κυβερνητικό απόσπασμα ανέθηκε στο μονοπάτι που τη δεσπόζει, και τότες οι Λαμιακοί δεν είχε τρόπο παρά να καταθέσουν τα όπλα εφτός. Μα ως κλείσουμε αυτή τη σελίδα, Ματώνει ή καρδιά του ανθρώπου, αναπολώντας τους αδερφικούς άφτους σπαραγμούς σε μια στιγμή όταν το έθνος τους Τουρκοβουργάρους έπρεπε να αντιμετωπίζει, ένωμένο στο μέτρο την τελεφαίρα ψυχή.

(Συνέχεια)

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΜΙΑ πράξη ήθικη πούχαμε σήμερα χρέος να την ξεχωρίσουμε τιμητικά, είναι ή δήλωση που δημοσιεύουμε σ' άλλη σελίδα, της «Συντροφιάς των φίλων του Παλαμά». Μερικοί νέοι μυζαλωμένοι και φιλότιμοι, από τους λιγοστούς και ξεχωριστούς σημερινούς νέους, που δεν το φανταστήκανε πως έπειδή τους ξέφυγε ακούσια ένας στίχος, ξεπεράσανε κιόλας τον Παλαμά, ιδρύσανε μια φιλική συντροφιά, με το σκοπό να μελετήσουν το έργο του μεγάλου νεοέλληνα ποιητή, να τον δείξουν, να τον επιβάλλουν. Ο Παλαμάς, όχι μόνο για τον πολύ κόσμο, μά, δυστυχώς, και για αρκετούς νέους, καλάνιους και μή, από κείνους που ψευτοποζάρουνε για λόγιοι, χρησιμεύει για «λινδία λίθος» της αξίας τους μά και για ζυγαριά της διανοητικότητάς τους. Με το να γινούνται τον Παλαμά, φαντάζονται μερικοί πως παίρνουνε κάπνισμα. Κι αυτές ίσια ίσια τις εξαφρόνιες και τις ανωστίες βγαίνουνε σήμερα να χτυπήσουν τα φιλότιμα και ήθικα παιδιά που ιδρύσανε τη «Συντροφιά». Έφαις, μια ευχή έχουνα να τους δώσουμε: να μην κουραστούνε. Γιατί, κι αυτό γίνεται εδώ, στο βλοσυρό τόπο μας. Νάρχίζει μια δουλιά καλή, μ' ένθουσιασμό, με φανατισμό, και νάρχεται, γλήγορα γλήγορα ή κούραση να την κόβει στη μέση.

ΣΤΙΧΟΙ

1

Ω χελιδόνι, που άνοιξες τα σπαθωτά φτερά σου, την αλαφρή ζωούλα σου σε νέους να φέρεις τόπους, το πρόσχαρο τραγούδι σου σ' άλλους να πεις ανθρώπους, για μια στιγμή κράτησε το γοργοπέταμά σου.

Και πάρε μου τη σκέψη μου στα ήλιοχαρα ταξίδια, που ασάλευτη έμεινε εδώ, χρόνια και χρόνια τώρα. Βαρέθηκε πια να γυρνάει στα μονοτάτια τα ίδια, κι όλο στους ίδιους ούρανους να πολεμάει την πόρτα.

2

Του χιονιούρου νοσταλγός το άργό το πέρασμά μου, μπουμπουκία μου ανοιξιάτικα, δεν κράτησα σε σός, Παραδωμένη ή σκέψη μου. Κ' είναι κλειστή ή καρδιά σε κάθε λάμψη γέλιου είτε χειρός. (διά μου,

Κι αν ήλιαχτίδες ήρθαν το νού μου να πλανέσουν, δειλά, μακριά τους έφυγα, της νύχτας κυνηγός. Μου φτάνει έμε τάστροφεγγα τη σκέψη μου να δέμε τον καμμό της αγγυρής τους χάους. (συν,

3

Με το σουρουπάσμα έφτασα στους πρώσινους λειμώνες. Πολλά βραδύακα με είδανε κι αγγές πολλές, κ' έπληραν κάτι απ' τη μέσα μου βουή κ' εξύπνησαν οι ανήσυνες, και τα λουλούδια εύλαβικά στο πέρασμά μου έγείραν.

Και πήρα γώ απ' τα πέταλλα, τα δροσοποτισμένα, κι απ' τα μπουμπουκία που άνοιγαν στα πράσινα τα κλάνα, τόση χαρά, τόση άνοιξη, που είπα πως θάνα αλώνα, κι άγκαλιάσα όλα τρυφερά με μάτια μεθυμένα.